

**ВЪПРОС № 45:
ПРОИЗВОДСТВА ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА ВРЕДИ**

LAWN 302 Административно право и административен процес

ПЛАН

1. Общи процесуални въпроси на съдебното производство за обезщетение, регулирано от АПК
2. Активна процесуална легитимация по исковете за обезщетение
3. Пасивна процесуална легитимация по исковете за обезщетение
4. Предявяване на иска за обезщетение заедно с оспорването
5. Установяване на незаконосъобразността на нищожен или оттеглен административен акт от съда, пред който е предявен искът за обезщетение
6. Отделяне на иска
7. Прекратяване на производството по съединения иск

АДМИНИСТРАТИВНОПРАВНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Чл. Чл. 7; чл. 56, изр. 1 и чл. 120, ал. 1 от Конституцията на Република България
- Членове 203–207 от Административнопроцесуалния кодекс

ПОНЯТИЕ ЗА ПРОИЗВОДСТВОТО

- **Производството за обезщетение за вреди** е съвкупност от процесуални действия, която организира реализирането по съдебен ред на отговорността на държавата и общините за вреди, причинени на гражданите и юридическите лица, от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнението на административна дейност, за вреди, причинени от достатъчно съществено нарушение на правото на Европейския съюз, както и за вреди от правораздавателната дейност на административните съдилища и Върховния административен съд.

ПОДСЪДНОСТ

- От разпоредбата на чл. 132 от АПК става ясно, че делата са *подсъдни родово* на административните съдилища. Без значение е цената на иска.
- *Местната подсъдност* на делата е уредена в чл. 133, ал. 5 от АПК и чл. 7, ал. 1 от ЗОДОВ. Това е съдът по мястото на увреждането или по настоящия адрес или седалището на увредения.

АКТИВНА ПРОЦЕСУАЛНА ЛЕГИТИМАЦИЯ ПО ИСКОВЕТЕ ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЕ (КОЙ МОЖЕ ДА Е ИЩЕЦ?)

- Правото на иск имат увредените от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица *граждани* и *юридически лица* (чл. 203, ал. 1 от АПК).
- Всяко *физическо лице* от момента на раждането си придобива способността да бъде носител на права и задължения (чл. 1 от Закона за лицата и семейството, ЗЛС), включително едноличните търговци. При смърт на увредения неговото право на обезщетение за имуществени вреди се наследява, а за неимуществени вреди – само ако е било предявено пред съд от увредения (чл. 6, ал. 1 от ЗОДОВ).
- *Юридическите лица* са носители на права и задължения. Те придобиват права и задължения чрез своите органи (чл. 131 от ЗЛС), като могат да търсят обезщетение единствено за причинени имуществени вреди. Такива са търговските дружества и юридическите лица с нестопанска цел (фондации и сдружения с нестопанска цел).
- Общината, която е юридическото лице и поради това тя е носителят на права и задължения по смисъла на чл. 131 от Закона за лицата и семейството на основание чл. 14 от ЗМСМА).

ПАСИВНА ПРОЦЕСУАЛНА ЛЕГИТИМАЦИЯ ПО ИСКОВЕТЕ ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА ВРЕДИ (КОЙ МОЖЕ ДА БЪДЕ ОТВЕТНИК ПО ИСКА?)

- Искът за обезщетение се предявява срещу юридическото лице, представлявано от органа, от чийто незаконосъобразен акт, действие или бездействие са причинени вредите (чл. 205 от АПК):
  1. *Административният орган, издал незаконосъобразния акт или осъществил незаконосъобразни действия или бездействия, е и юридическо лице – независимите регулатори.*
  2. *Административният орган, издал незаконосъобразния акт или осъществил незаконосъобразните действия или бездействия, не е юридическо лице, а неговата администрация е обявена от закона за юридическо лице:*
    - Администрацията на Министерски съвет е самостоятелно юридическо лице (чл. 40, ал. 3 от ЗА). Администрацията на Министерски съвет се представлява от министър-председателя или от овластено от него лице (чл. 40, ал. 6 от ЗА).
    - Министерството е юридическо лице (чл. 42, ал. 2 от ЗА). Министерството като администрация се представлява от министъра или от овластено от него длъжностно лице (чл. 42, ал. 3 от ЗА).
    - *Областната администрация е юридическо лице* (чл. 57, ал. 2 от ЗА) и се представлява от областния управител (чл. 57, ал. 3 от ЗА).
  3. *Общинската администрация не е юридическо лице. Общината е юридическо лице* (чл. 136, ал. 3 от Конституцията и чл. 14 от ЗМСМА), чийто законен представител е нейният кмет, който според чл. 44, ал. 1, т. 15 от ЗМСМА я представлява пред физически и юридически лица, както и пред съда

ПАСИВНА ПРОЦЕСУАЛНА ЛЕГИТИМАЦИЯ НА ДЛЪЖНОСТНИ ЛИЦА

- а) държавни служители, които изпълняват ръководни длъжности;
- б) държавни служители, които изпълняват експертни длъжности (чл. 12, ал. 1, чл. 13, ал. 1 и ал. 2 от ЗА);
- в) служителите по трудово правоотношение, които са изпълняват ръководни длъжности;
- г) служителите по трудово правоотношение, които са изпълняват експертни длъжности (чл. 12, ал. 1, чл. 13, ал. 1 от ЗА);
- д) лицата, които изпълняват функции на държавен орган:
  - при виновно неизпълнение органът по изпълнението налага на длъжностните лица, изпълняващи функциите на държавен орган, глоба от 50 до 1200 лв. седмично до изпълнение на задължението за определено действие (арг. чл. 290, ал. 1, изр. 1 от АПК);
  - длъжностно лице, което не изпълни нареждане на по-горестоящ административен орган да издаде съответен административен акт или документ, се наказва с глоба от 100 до 1000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание (чл. 302, ал. 2 от АПК);
  - длъжностно лице, което без уважителни причини:
    1. не се произнесе в срок по жалба или протест срещу административен акт;
    2. не препрати своевременно жалба или протест срещу административен акт на по-горестоящия административен орган или на съда;
    3. не се произнесе в срок по предложение или сигнал, се наказва с глоба от 150 до 1500 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание (чл. 303 от АПК).

НАЧИНИ ЗА ПРЕДЯВЯВАНЕ НА ИСКА

- след отмяната на административния акт по съответния ред;
- заедно с оспорването на административния акт.
- Първата хипотеза иск да се предяви след отмяната на административния акт по съответния ред означава, че трябва да се водят две дела: първото – за отмяна на съответния административен акт, а второто – след отмяната на акта да се търси обезщетение за вредите.
- Втората хипотеза за реализиране на отговорността е предвидена в ал. 2 на чл. 204 от АПК – искът се предявява заедно с оспорването на административния акт до приключване на първото заседание по делото, като при този случай се подават едновременно *жалба* за отмяна на незаконосъобразния акт, действие или бездействие и *искова молба*. Те могат да бъдат инкорпорирани в един материален носител, но всяка от тях трябва да бъде редовна, т. е да отговаря на изискванията на чл. 150 и чл. 151 от АПК за жалбата и на чл. 127 от ГПК във връзка с чл. 144 от АПК за исковата молба.

КАКЪВ РЕЗУЛТАТ СЛЕДВА, АКО ПРОПУСНЕМ ДО ПЪРВОТО СЪДЕБНО ЗАСЕДАНИЕ ДА ОБЕДИНИМ ЖАЛБАТА С ИСКОВАТА МОЛБА?

- Пропускането на срока води до изчакване на решението на съда по оспорването на административния акт. Когато жалбата е отхвърлена като неоснователна, иск за обезщетение е недопустим, защото с разпоредбата на чл. 204, ал. 1 от АПК законодателят е предвидил важна процесуална предпоставка за неговата допустимост – иск може да се предяви след отмяната на административния акт по *съответния ред*, като се имат предвид всички възможни способи за отмяната на незаконосъобразен административен акт:
  - а) от компетентния по-горестоящ административен орган (чл. 97, ал. 1 от АПК);
  - б) от съда (чл. 172, ал. 2 и ал. 3 от АПК, респ. чл. 183, чл. 193, ал. 1, чл. 222, ал. 1, чл. 227, ал. 1 от АПК);
  - в) от непосредствено по-горестоящ административен орган при възобновяване на административното производство (чл. 103, ал. 5 и чл. 104 от АПК).

ДЕЙСТВИЯ НА СЪДА – ПРИНЦИП НА СЛУЖЕБНОТО НАЧАЛО

- Съдът и в двете хипотези на чл. 204, ал. 1 и ал. 2 от АПК е длъжен да извърши самостоятелна проверка за допустимост на оспорването и на иска, както и самостоятелна проверка за редовността на жалбата и на исковата молба.
- Ако констатира нередовност на жалбата или на исковата молба, съдът следва да укаже на страната да отстрани нередовностите и го прави по реда на чл. 158, ал. 1 от АПК и по реда на чл. 129 от ГПК във връзка с чл. 144 от АПК.
- По отношение на всяко сезиране съдът трябва да извърши проверка за допустимост и ако установи наличие на абсолютни процесуални пречки за съответното производство – по чл. 159 от АПК за жалбата и по чл. 130 от ГПК във връзка с чл. 144 от АПК, да го прекрати. Когато при проверка на исковата молба съдът констатира, че предявеният иск е недопустим, той връща исковата молба. Против връщането на исковата молба може да се подаде частна жалба, от която препис за връчване не се представя.
- Прекратява се производството, когато исковата молба, респективно жалбата, е подадена значително време преди датата на съдебното заседание, нередовностите са съобщени на оспорващия и в законоустановения срок, изтекъл преди съдебното заседание, тези нередности не са отстранени.

КОМПЕТЕНТЕН ДА СЕ ПРОИЗНЕСЕ СЪД

- Когато вредите са причинени от нищожен или оттеглен административен акт, незаконосъобразността на акта се установява пред съда, пред който е предявен искът за обезщетение (чл. 204, ал. 3 от АПК).
- Когато засегнатото лице претендира обезщетение за вреди от нищожен административен акт, то нищожността на акта се установява от съда, пред който е предявен искът за обезщетение, т. е. от съда, пред който е заведен иск за защита на засегнати субективни права в резултат на действието на нищожния акт.
- *Оттеглянето* на оспорения акт може да бъде направено при:
  - преразглеждането на административния акт по реда на чл. 91, ал. 1 от АПК;
  - в хода на съдебното производство по правилата на чл. 156 от АПК.
- С оттеглянето на административния акт административният орган сам признава незаконосъобразността на този акт, като го заличава от обективната действителност.

ДИСПОЗИТИВНО И СЛУЖЕБНО НАЧАЛО ПРИ ОТДЕЛЯНЕТО НА ИСКА

- По искане на страна или след преценка на съда искът за обезщетение може да бъде отделен, ако разглеждането му ще затрудни производството по оспорване на административния акт (чл. 206, ал. 1 от АПК). Отделянето се извършва с *определение*. Определението, с което се отделя искът за обезщетение, не подлежи на обжалване, защото не прегражда по-нататъшното разглеждане на иска и в кодекса изрично не е предвидена възможност за неговото обжалване. Причината е, че отделянето на иска се предприема от съда само от съображения за процесуална целесъобразност.
- Делото продължава в същия съд след влизане в сила на решението за обявяване на нищожност или за отмяна на акта (чл. 206, ал. 2 от АПК). Дотогава съдебното производство по иска следва да бъде спряно на основание чл. 229, ал. 1, т. 7 от ГПК (в изрично предвидените от закона случаи) във връзка с чл. 206, ал. 2 от АПК или на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 от ГПК (когато в същия или в друг съд се разглежда дело, решението по което ще има значение за правилното решаване на спора) във връзка с чл. 144 от АПК. Извършените до спирането процесуални действия и техните последици се запазват.

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО ПО СЪЕДИНЕН ИСК

- Когато производството по оспорване на административния акт бъде прекратено, *прекратява се* и производството по съединения с него иск (чл. 207, ал. 1, предл. 1 от АПК).
- Производството по иска се *прекратява* и ако оспорването на административния акт бъде отхвърлено (чл. 207, ал. 2, изр. 1 от АПК).
- При прекратяване на производството по оспорването на административния акт се прекратява и производството по иска за обезщетение (чл. 207, ал. 2 от АПК), когато:
  - а) не са отстранени нередности, открити в хода на съдебното производство (чл. 158, ал. 3, изр. 2 от АПК);
  - б) актът не подлежи на оспорване (чл. 159, т. 1 от АПК);
  - в) оспорващият е неправосубектен (чл. 159, т. 2 от АПК);
  - г) оспорващият няма интерес от оспорването (чл. 159, т. 4 от АПК);
  - д) когато оспорването бъде оттеглено или бъде направен отказ от него (чл. 159, т. 5 от АПК);
  - е) когато оспорването е просрочено (чл. 159, т. 5 от АПК);

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО ПО СЪЕДИНЕН ИСК

- При прекратяване на производството по оспорването на административния акт се прекратява и производството по иска за обезщетение (чл. 207, ал. 2 от АПК), когато:
  - ж) когато са налице основания по недопустимост:
    - по оспорването има влязло в сила съдебно решение (чл. 159, т. 6 от АПК) с две възможности:
      1. по оспорването има влязло в сила съдебно решение, с което оспорването е отхвърлено като неоснователно;
      2. по оспорването има влязло в сила съдебно решение, с което оспореният административен акт е отменен като незаконосъобразен, респ. е обявена неговата нищожност;
    - когато има образувано дело пред същия съд, между същите страни, на същото основание (чл. 159, т. 7 от АПК), като по това друго дело не е предявен иск за обезщетение

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО ПОРАДИ СКЛЮЧВАНЕ НА СПОРАЗУМЕНИЕ

- Допустимо е при прекратяване на производството да се постигне и споразумение за размера на обезщетението (чл. 207, ал. 3 от АПК). Разпоредбата визира прекратяване на производството при хипотезата на споразумение пред съда по чл. 178 от АПК.
- С определението, с което потвърждава споразумението, съдът обезсилва административния акт и прекратява делото (чл. 178, ал. 4 от АПК).
- При прекратяване на производството (освен при споразумение по оспорването) може да се постигне и споразумение за размера на обезщетението.

ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО ПО СЪЕДИНЕН ИСК

- Съгласно чл. 207, ал. 1 от АПК когато искът за обезщетение е за вреди от *нищожен* административен акт или производството по оспорването е прекратено поради *оттеглянето* на административния акт, производството по иска не се прекратява, а продължава.
- Нищожността на акта, респективно незаконосъобразността на оттегления акт, се установява инцидентно от съда по иска (чл. 204, ал. 3 от АПК).
- Разпоредбата на чл. 156, ал. 4 от АПК посочва, че когато с оспорването на оттеглен административен акт е съединен и иск за обезщетение, производството по него продължава.

ВЪПРОСИ

- Кога се предявява иск за обезщетение на вреди?
- Кой е пасивно процесуално легитимиран по иска за обезщетение на вреди?
- При кои условия искът за обезщетение може да бъде отделен от производството по оспорване на административния акт?
- Пред кой съд и кога продължава разглеждането на отделения иск за обезщетение на вреди?
- Когато производството по оспорване на административния акт бъде прекратено, прекратява ли се и производството по съединения с него иск?